САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 17 (8279). ★ 1998 сыл олунньу 10 күнэ. Оптуорунньук. ★ Сыаната—1,01 солк.

В. М. ВЛАСОВ–САХА РЕСПУБЛИКАТЫН ПРАВИТЕЛЬСТВОТЫН ПРЕДСЕДАТЕЛЭ

СР Президенэ Михаил Николаев 1998 сыл олунньу 6 күнүгэр Ыйааҕынан ВЛАСОВ Василий Михайлович Саха Республикатын Правительствотын Председателинэн анаата.

СИА.

ДЬАҺАЛТА ТҮБҮКТЭРЭ

СҮРҮН КЫҺАЛҔАБЫТ: ЧОҔУ ТАҺЫЫ, УМАТЫГЫНАН ХААЧЧЫЛЛЫЫ

Соловьев улууспут биир кырыы, ыраах олорор нэһилиэгэ буолар. Кэрэ айылҕатынан, элгээм үүнүүлээх ходуһаларынан, үлэһит дьонунан, бөҕө-бэһый дьонорунан биллибит дойду. Дэлэҕэ дьаҕаны улуу убайбыт, суруйааччы Платон Ойуунускай Мырыла Төһөр Хайатын Кыһыл Ойуун дойдутунан, хомпоруун хотой уйалаах сиринэн аҕан айымньыларыгар киллэриэ дуо!

Билигин нэһилиэк киинигэр Мырылаҕа 580, Хахыйахха 70-ча киһи олороллор. Нэһилиэнньэ, сүнньүнэн, кэлиитигэр сылларга ачаабатаҕын кэриэтэ. Ачаабын Хахыйах бөһүөлэгин оттугар баллэтэммит. Ол бу кырдьа участоктан дьон кини сирдэригэ көһүүттэн тахсыбыт. Штаты сарбыйыынан сибээстээн, кинилэргэ баһылыгынан олорбут Семенов С. И. үлэлиттэн босхоломмут, үөрэх тэрилтэлэригэр да сарбыйыылар олоһулулубуттар. Онон билигин бу бөһүөлэккэ 37 бырбардааччы хаалбыт (бу кинилэрэ бырбардарга 70 киһилээх тиийэ сылдьыбыт), оскуолатыгар 14 үөрэнээччилээх.

Нэһилиэккэ баһылыгынан Михаил Данилович Николаев аннаан үлэлээбитэ үһүс сыла. Кини төрүт-уус Мырыла, этэргэ дылы, дьэрэлийэр сүүрүктээх Амматорүһүгэр дуоһуйа сөтүөлээн улааппыт, элгээм үүнүүлээх хочолоругар кыох биэйиэнэ сомсубут ахан киһи. Сопхоз саҕана звеньевойтан, бригадириртэн, управляющайыгар тиийэ салайар үлэ сыһыҥын барбыт, билигин кэлиэ бааһынай хаһаайыстыбатынан үлэлээбит, онон хаһаайыннааһын коллективнай да, биирдиилээн да көрүҥнэригэр опыта муҥнуммут салайааччы. Үрдүк таһаарыылаах үлэтиттэн «Аҕа дойдуга үтүөлэрин иһин» II степеннээх орден медалынан наҕараадаламмыта. Киниттэн дьаһалта үлэтин-хамнаһын, туох кыһалҕалардаах тиһигинэн ыйыталаһабыт. Онуоха Михаил Данилович маннык кэпсээтэ:

—Нэһилиэк тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар. Сүөһү иитиититтэн урата бурдук, хортуоппуй үүнэрэбит. Быйылгы кыстыкка 1133 ынах сүөһүтү, 79 сылгыны иитэн туруорабыт. Бу сыыппара кэнники сылларга улаханнык хамсаабат. Ааспыт сыл 18 тыһ. тонна оту бэлэмнээн, былааммытын кэрбиибитин ылыыбыт. Былырыын атын улуустарга от атыылаабыппыт, быйыл эмиэ сороохтор саҥаастаан тураллар. Сүөһү учуотугар сыһыа-халты тахсыбыт буолуон сөп. Сүөһү төбөтүгэр дотация бэриллэр буолан диэн сурах кэлбитигэр нэһилиэнньэ сүөһүтүн барытын суруйтарбыта, билигин нолуоктан олуйтаран сороҕун сурдутарымыахтарын сөп. Манныкха күннэтэ кинилэрэ кыталара ороойор ветеринарнай сулууспа үлэһиттэрэ учуот чуолкай буоларыгар үлэлииэхтээхтэр.

Уопсайа 720 гектар бааһыналаахпыт. Онтон 250 гектарга бурдук ыһыллан гектартан 20-чэлии центнер үүнүүтү ылбыттара. Хортуоппуйу 6 гектарга ыспыппыт.

Хахыйах бөһүөлэгин баһылыга бу сылга киирэн баран штата сарбыллаан тахтоото. Онон бу күннэргэ тутуһуу буолуохтаах. Манна кини котельнайга өрөмүөн барбакка сылатыы бопупруоһа миэхох. Уопсайынан дьаҕаны, быйылгы кыстыкка сылытыынныбыт сүрдээх ыарахаанын быһаарылаан иһэр. Билигин чоҕу Кангаластан таһабыт. Техника кэстэн биэрбэккэ эрэйдиир, быһата, «сыарҕа урдуттэн» олоробут. Үксүгэр таһыыта кыаллыбакка, маһынан оттоорго күһэллэбит. Эрдэ Харбалаахтан хаачыйлла олорбуппут. Билиҥҥиттэн чугаһа, чоҕун хаачыстыбата ордута быдан барыстаах этэ. Сорох тэрилтэлэри, чааһынай массыыналаахтары кытары бурдук биэрэн туран дуогабардаһан тастардыбыт. Мантыкабытын улуус бюджетыттан төлөтүөхпүтүн наада. Сотору таарыта нэһилиэктэр ЖКХ-ларын улуус киинтэн салайар кииннэммит управление тэриллиитэ. Бу үбү-харчыны сүрүннээн туһааннаарга үлэни-хамнаһы тупсарыыга туһуламмыт тэрээһин эрээри, иһин түс бэйэм ыксалтыбыт дуу диэн саныыбын. Маннык тэрээһиниинэн барбыт Томпо улууһа табыллыбакка, атын суолу-иһин көрдүүр суруҕа иһиллэр.

Биир суол ыарырҕатар боппуруоспутунан уматыгынан хааччыллыы буолар. Тиэйэр-таһар үлэлэрбитигэр, нэһилиэнньэ кыаммат араҥатыгар көмөлөһөрбүтүгэр, атын да наадабытыгар туттар уматыкпыт аһара кэмчи. Ыксаан бааһынай хаһаайыстыбаларбыттан иэс ылабытым. Кинилэргэ 12 тонна бензин, 15 тонна солярка биэрэр иэстээхпин.

Саҥа салаа быһыытынан сибилиннэ иитиитинэн дьарыктанар былааннаахпыт. Манныкха «Буркааннай» ХЭТ (предс. Н. Г. Федоров) уонна «Маталах» бааһынай хаһаайыстыбата ылсан үлэлииргэ сөрүктэһэллэр. Быйылгы ыһыыга аныан дьэһимнэн сиэмэтэ булуллуохтаахпыт.

Нэһилиэкпитигэр быйыл олохтоох телевидение киллэрэн үлэлэтэн эрэбит. 50 точкалаах саҥа АТС туруортардыбыт эрээри, дэриэбинэ иһин хааччыйар, салгыы улуус киининии сибээстэһэргэ үлэлээхпит. 12 куойаналаах балыыһа дьиэтин көҥдөйүн нэһилиэнньэ күүһүнэн оҥорбуппут. Салгыы үлэлиэ этибит да, үбүлээһин суоҕа атахтаата. Капитальнай өрөмүөн суотугар саҥа детсадпыт дьиэтин үлэҕэ киллэрбиппит. 155 мөл. солк. суумалаах үлэ барбыта эрээри, үлэлээбиттэргэ төлүүргэ күн бүгүн олох кэлбэт олоробут. Онон дьону сангаттан үлэҕэ туруорарга, эмиэ эрэннэрииннэн эрэ мунгурданарга кыах суох, суобаһым да тиийбэт.

Оскуолабыт 135 үөрэнээччилээх. Туһунан счеттаах буолан, бэйэтэ дьаһанар. Билиҥҥи сылытыынан хааччыйабыт. Директорыныын сүбэлэһэн, ойдоһон үлэлиибит. Быйылгы кыстыкка билиҥҥи кыһалҕабытын ойдоон, хас да штаты дьаһалта салайыытыгар биэрдэ.

Нэһилиэккэ общественнай тэрилтэлэрбит бэйэлэрин кыахтарынан үлэлииллэр. Бэчээппит үксэ үөрэххэ сылдьар буолан, ахсаана аҕыйах. Кинилэри сүрүйлүөхтээх, дьаһайыахтаах ычаты кытта үлэлиир специалист (лидер) штата сарбыллыыга баран, билигин салайааччылара суох. Ону буларга кэпсэтиһэ, дьарыктана сылдьабыт.

Бэрээдэк чааһыгар ылахха, билиҥҥитэ куһаҕана суохпут. 40-тан тахсыбыт саастаах дьоммут арыгыны иһэллэрэ лаппа аччаата, бөһүөлэккэ биир эмэ киһи баара буолуо.

Баһылык кэпсээнэ, суруйдахха, дьэ, итинник. Кини киниэхэ баллааннарын туһунан кэпсэтэн билсиһиннэрэртэн туттунна. Үөһэ ахтыллыбыт икки хаһаайыстыбаны хаһааҥҥа сырдатарбытыгар, ону таагэ оскуолаҕа сылдьарбытыгар сүбэлээтэ, Сайаргаһиибит быһыгар наадалаах дьонор кэлбиттэрин быһаарталаата, телефонунан да кэпсэтэн ылла. Билиҥҥи илии тутуһан тахсарбытыгар нэһилиэк хаһаайыына аппаратын үлэһиттэрин ыгыртаан үлэ-хамнас туһунан былааннаһа хаалла.

А. СЛЕПЦОВ.

СОНУННАР

ПАРЛАМЕННАР ИККИ АРДЫЛАРЫГАР СИБЭЭСКЭ КОМИССИЯ

СР Государственнай Мунньаҕын (Ил Түмэн) Бэрэстэбиитэллэрин палатата федеральнай сокуоннары оҥорууга уонна Российскай Федерация итиэннэ РФ субъектарын кытта сибээстэһиигэ комиссияны тэрийдэ.

Комиссия председателинэн Александр Власов талыллыыта. Комиссия састаабыгар комитеттартан 7 депутат киллэриллиннэ. Кинилэр ортолоругар Анатолий Балдохкин (бас билии, приватизация, монополияны утары политика уонна предпринимательство боппуруостарыгар комитеттан), Валерий Божененко (үлэ, бюджекка уонна нолуок политикатыгар), Ульяна Винокурова (наукаҕа, үөрэҕириигэ, доруобуйа харыстабылыгар, культураҕа, Арктика уонна аҕыйах ахсааннаах норуоттар проблемаларыгар), Юрий Прокопьев (экономикаҕа уонна инвестиция политикатыгар) уо. д. а. бааллар.

РЕСПУБЛИКА БАРЫЛЛАРЫН ОҤООТУЛЭР

СР норуоттарын министрэ Владимир Томерков РФ Госкомитетыгар Хотугу сир сайдыытын боппуруостарыгар аналлаах мунньахха «Хотугу сир төрүт олохтоох аҕыйах ахсааннаах норуоттарын экономическай уонна социальнай сайдыылара» түс сыаллаах федеральнай программа толоруутун туһунан отчуоттаата. Россия структураларын кытта үлэлээһин түмүгэр бу федеральнай программа толоруутугар 1997 сылга саҥа бэриллибэтэх үбү төлөөһүн боппуруоһа быһаарылынна. Госкомсеверга 1998 сылга программа аваппыт сыл таһымынан 40 мөл. саҥа солкуобайынан үбүлээниэҕэ диэн эрэннэрдилэр.

Саха сирин норуоттарын дьыалаларын министрин Москваҕа РФ Правительствотын Председателин солбуйааччы Рамазан Абдулатипов приемнаата. Кини Саха Республикатын холобурунан Россия норуоттарын Ассамблеятын ыытар туһунан этиини өйөөтө. Итини таһынан Хотугу сир комитетыгар «Арктика уонна Хотугу сир норуоттарын циркумполярнай культурата. Арктика норуоттарын культураларын пилматыыныыга» барыллары өйүүргэ уонна үбүлүүргэ этилинн. Бу барыллы РНА Сибиирдээҕи салаатын Хотугу сир аҕыйах ахсааннаах норуоттарын проблематын института СР Норуоттарын дьыалаларын министерствотын кытта оҥорбута.

РФ Правительствотын иһинээн Россия норуоттарын национальнай-культурнай барҕардыы фондата СР национальнай-культурнай холбоһуктарыгар 500 тыһ. солкуобайдаах көмөнү оҥорорго эрэннэрдэ.

ХОТУГУ ФОРУМ БӨҔӨРГҮҮР

Санкт-Петербурга кэлиититэн аны Канада хотугулуу-арҕаа территориялара хотугу регионнар норуоттар ааан ардыларынааҕы правительственнайа суох тэрилтэлэригэр киирэр баҕалаахтарын биллэрдилэр. Ону территорияа премьер-министрэ тойон Дон Морин Хотугу Форум председателигэр, СР Президенигэр Михаил Николаевка ыыппыт официальнай суругута туһулуур.

М. Николаев Хотугу Форум ситэриилээх директора Стивен Куперы кытта сүбэлэһэн баран, Канада өрүтүн этиитин өйөөтүлэр. Ону официальнайдык ХФ директордарын сэбиэтэ эрэ билиниэхтээх. Оттон сэбиэт мунньаҕа Аляскаҕа Анкоридж к. быйыл балаҕан ыйыгар буолуохтаах. Сэбиэт сөбүлээтэҕинэ, тэрилтэ аан дойду 10 государствотыттан 22 региону түмэр буолуоҕа.

СИА.

АБЫРАННЫБЫТ

Бэлтэнгэ нэһилиэгин олохтоохторо урукку оттүгэр улуус киинигэр киирэрбитигэр транспорка табыллыбакка бэркэ эрэйдэнэрбит. Маны быһаарыыга очуотоҥу салаата чааһынай, бэйэтэ бас билэр автобустаах А. С. Мироновы кытары дуогабардаспыта. Ити 1996 сыл күһүнүгэр этэ.

Ити кэмтэн быйыл үһүс сылын Александр Светланович үтүө суобастаахтык дьону таһыыта сылдьар. Кини улууспутугар маннык үлэҕэ ылсыбыттартан биир бастакылара. Ону сэргэ уматык таһымытыгар, таас чоҕунан хааччыйыыга эмиэ дуогабарынан үлэлиир. Билиҥҥи нэһилиэккэ ити оҥону мэлдьи оҥорор.

Дьону-сэргэни кытта үлэлиир киһи эйэҕэс, кэпсэтиилээх, үчүгэй сыһыаннаах буолуохтаах. Бу Александрга толору баар киһигэ. Эрдэ үлэлии сылдьыбыт дьонтон биир уратытынан үлэлиир режимин халбаҥнаабакка тутуһара буолар. Сарсыарда, киһиэ олохтообут бириэмэтиттэн олох хойутаабакка, расписаниетын мэлдьи тутуһар. Кырдьаҕастар, оҕолоохтор, ыарыһахтар көрдөстөхтөрүнэ, малларын дьиэлэриттэн ылар, маршрутуттан туоран Хатылыга балыыһаҕа илдьэн биэрэр.

Билиҥҥи киниэхэ махтанабыт улахан.

Д. КАМПЕЕВ.

САХА СҮҮРҮК СЫЛҔЫЛАРА: ХАҺААЙЫНА—БААҺЫНАЙ

Сылаас найылыгытын кииниттэн чугас Тааадараҕа сүөһү, сылгы иитэн, дьиэ-уот, кыбыы-хаһаа туттан бааһынай олорор. Хаһаайын тэлгэһэтиттэн биллэр. Туруу аныгылыы киинтээх-таһаалаах, Котельнайдаах, гараастаах, олор дьиэни кытта силбэһэ калии тутуулар. Дьиэ иһэ хаһаайкатынан сыаналанар. Манна аныгылыы тэрил, араас радио-теле-аппаратура барыта сүөлталарынан соптоох миэстэлэрин булан оруп-опнугар уурбут-туппут курдук тураллар. Кинилэн, бэһуолаатын тайчычыбит дьиэттэр, дьиэлээхтэр сонуну, музыканы, киинини көрө-иста олороллор, информацияны кинэ. Онуоха ордук дьиэ хаһаайына Владимир Дмитриевич Макаров кэх-нэм буоларын биирдэ эрэ көрбөтөҕүм. Сырыттах ахсын «оннооннуу дьибиттэрэ» диэн мөккүһэр, собулэһэр өрүттэрин кыбытан аһараачча.

Бу да сырыыга этэр этиилэрдээх, сонун саналлардаах көрүстэ. Үлэ-хамнас киһитин, дьиэ тыа сахатын саас ортолоох киһитин көрүүлэрэ олохтоохтор.

—Сиргэ олорор киһи сири көрөр, сир чааһыаны буолара сөп. Эһиилээххэ, сири атыылыахха сөп. Ол хайа эрэ өттүгэр оннооннуу бэлэмҥэ тохсут киһиэхэ көмүлөөх да буолуо этэ,—диир хаһаайын.

Итти көрүүтүн, санаатын өссө кэҥэтэн миниэхэ тохтуур. Сир бас-билиитэх атыылааныа суоҕар эрэллээх. Сир үөнна баанап государство бас билиитигэр баалларынан, хонтуруоллааһынларын ахтар. «Россияҕа чааһынай баан суох»,—диир киһи. Сир-уот атыыта-тутуута, ссуда бэриллиитэ биир киһи санаатынан сллалыыбатын этэн, быһаата, сүрүн олохтоох баай—сир туора дьон илиитигэр киирэ диэн дьиксинэр санааны «үлтү» охсор. Ааҕы сири сүөһү тэбитүгэн биэрэргэ туруорсар.

—Быйыл отум тиийбэт, сирим үүммэтэҕэ. Онон атыыга от кордоһо баранары олоробун. Сүөһүлээх буоллахха уонна ол тэбитүгэн ээбох буоллаҕына бородуукциятын ылаҕын, туттараҕын. Оннук буоллаҕына, дотацияны эмиэ сүөһү тэбитүгэн бариллэрэ ордук,—диир.

Дьэ, итанник бааһынай тыа киһитин интимэлитин тэрүт боппуруостарыгар санаалара. Эргитэн көрдөххө, бэйэтэ-бэйэтиттэн тэрээн тахсар биир кэлим тутуу тоскатар чопчу өйдөбүллээр.

Бааһынай хаһаайыстыбатын кэпсээтэххэ, биир бэдөнгпорто киирсэр. Ынах сүөһүтэ 20-тэн тахса, аҕара баанныын, сылгыта, дьэ, элбэх—100-тэн тахса, ол иһигэр биэтэ 30, былырыын кулун дьылалабыайн 1000 бырдынан буолбут. Сылгыны араарыы чуолкайдаатахха, 20-тэн тахсата сүүрүк сылгылар. Манна бу хаһаайыстыба совхоз ыһыллыытыгар «патриоттааи» чол хааллырбыта, бэйэтин иһинээ киинискэ көрө ылбыта. Ол саҕана үп-харчы суоҕуттан үгүс совхоздар сүүрүк сылгыларын эспиттэрэ, тарҕаппыттара. Техника, ол-бу араас тутуу былдьаһыытынан кэриэтэ наайта, үлэлиигкэ барбыт буоллаҕына, сүүрүк сылгылар солооччойин, көлбөрүтүһүү күтэгэнигэр түбээспиттэрэ.

—Саха дьоно буоллахпыт. Төрүт сылгыбытын, дьэрыкапытын көлүөнэттэн-көлүөнэҕэ утумнаан илдьэ турдахпытына табыллар. Ыраас саха сылгылара, сүүрүктэрэ—национальнай баай туттуубут. Сылгыны араас сайдыылаах дойдулар дьарыктаналлар, ситыраллар. Сахалар олортон тоҕо хаалыахтаахпытый? Тотторутун, биһиэнэ ордук диэн өрө тутуохтаахпыт. Ону учонайдарбыт да дакаастыыллар,—диэбиттээх биирдэ сылдьыыбар Владимир Дмитриевич.

Оччолорго улууһун баһылыгар И. С. Синцевка нахтанарын умнубакка сананпыта. Ол курдук, баһылык көҕүлээбининэн, идеатынан сүүрүк сылгылар фондалара тэриллибитин, ол үптэн бу хаһаайыстыбаҕа бэриллибитин уонна эмиэ наһааласин дьаһалтатыттан сылгыларыгар анаан сир анаттарбытын кэпсээбитэ. Ол Таба Бастаах диэн урукку элбэх сыллаах от ыһыылаах сир эбит этэ. Бу сырыыбар биирдэн астыммын. Билигин хааай да бэйэ чааһынай хаһаайыстыбатын тутан олорор да ыараата. Оттон бу бааһынай буоллаҕына итти сүүрүк сылгылары иитэн быстыбатын-ойдубутун туһунан биир тылы кыбынната. Хата, улууска Хадаарга, Болугурга, Мугудайга сүүрүк сылгылар иитиллээлэрин, ыһыллыбатахтарын кэпсии тохуйда. Аттсорда сайдарын, элбэх курэхтэһиилэр буолалларын санатта.

—Сүүрүк аттардаах буолан бу бааһынай хаһаайыстыбаны олоробун. Дьиҥэр, ол суоҕа буоллар, сооҕотуох аһара иитэргэ ханна баҕарар үлэлииххэ, үлэ бутох ааһара иттэргэ хайа баҕарар үлэлииххэ, үлэ буолбут. Билигин биһиги-хайгы оннук түгэн дуохха да сөп этэ. Билигин биһиги-хайгы оннук. Ол күүстээх. Бу бэйэ иннитэр тардыһыыта суруйбут. Ол кыһалаҕа Арменияҕа кэһэ телевидение «Мир» передачатыгар Армениядаҕы киһи бэйэтин интервьюга көрөрө кинигэни көрөргө холобурдуур баабаттар,—диэн баар бааһынай-хайҕыы тахчыыта биэрээччи.

Кырдьык, кыһалҕалы талан эттэххэ, бу сүүрүк сылгыларына, баҕалааҕыҥ бааһыгылартан кокаластанан ибиһэр да буоллаҕына бааһынай эрэ куду испыттары, иһэлдьэ ыраах ити бааҕа диэн кыыһы иһэтүгэн дотация аныгыта суох. Кыыһыыт тэбитүгэн дотационаланабыттара эмиэ суох. Улууспан бэриллэр дьаһалларыҥ көтөһөр эрэ ылбата. Улууспан бэриллэр диэннэрин сүүрүк сылгыларыгар фондата көрбүт үбүн толору сүүрүк сылгыларыгар фондата көрбүт санаатыһааннабытахтар. Эрэ кредит, ссуда диэннэр саннаатыһааннабытахтар. Кыһыгыгы, сайыҥҥы оттуур эрэ туттармат диэбит. Күһүнгү, сайыҥҥы оттуур эрэ туттармат дьаһалы—үүтүн, этин иһин көлэр суох быт бородууксуйатын—үүтүн, этин иһин көлэр суох эмэ пахсардааҕыныы үптээх-харчылаан олорор, айгаан иттэр. Хаһаайыстыбабытыгар чааһыгыгыран сугыан иттэр. Хаһаайыстыбабытыгар чааһыгыгыран сурукка киирбитинэн 5 сыллаах эрэри, манна үлэлииргэ үс киһи, аҕыйах «хамнас олоро» атын тэрилтэлэргэ үлэлииллэр. Ол эмиэ наада курдук, сыл баһыгыр-атаҕалааллар. Ол эмиэ наада курдук сыл бааһынай хаһаайыстыбатын эр көлөһүнүн пахсар бааһынай хаһаайыстыбатын эрэнэн олорон хааларга сөп.

—Сирим түгэтин сыыһа барда. Манна 10-ча сыллаах дьиэ көрсэн, бааһынай буолбатах эрэри, 10 гектар олуу сирдээх, биэс ынахтаах. Итинэ эбии бу дьону бюджеттэн хамнастаах буолалар. Бааһынайга сүөһүтүттэн эрэ туох эмэ киирэр, сирэ буоллаҕына тииийбэт уонна хайа-ыраах сиргэ түбэһэр эмиэ киһи,—сонньуйар саҥардыыбытым.

Билэр, бэйэтэ эппитигэр дьыл сиргин аһаар-тагаар бааһынай сиригэр үөнэн кэлэ турар. Этэр, туруорсар да кээһээх-кэрдииллээх. Ойобуу ылбатыҕына, бу «сүүрүк сылгылардаах буолан эрэ бааһынай» тоттору түһүөн, анааастаныаҕа да сөп эбит. Ол ыраахтан буолбат. Владимир Дмитриевич түмүк санаата бу кэпсэтиибитигэр манныык хайысхалааҕа:

—Ынах сүөһү, сылгы саха баарын тухары баар буола туруо. Оттон сүүрүк сылгы биһиги эрэ түс хаһаайыстыба баайа буолбатах. Совхоздар да наада диэн көрөн-истэн бачча ааҕыы аҕалаахтара. Онон улуус өрүттэн көмөһү күүтэбит, Билигин тыа хаһаайыстыбатын управлениета кэх-нэм буоларынан олоробут.

Киһи толкуйдуур уонна сөбүлэһэр да суола.

С. МАКСИМОВА.

УЛУУСКА БАҺААРТАН СЭРЭХТЭЭХ БУОЛУУ ЫЙА БИЛЛЭРИЛИННЭ

Бу дьыл олунньу 1 күнүттэн кулун тутар 1 күнүгэр диэри Чурапчы улууһугар баһаартан сэрэхтээх буолуу ыйа биллэриллинэ. Бу дьаһалынан сибээстээн, СР Ис дьыалаҕа министерствотын Государственнай баһаарынай сулууспатын управлениетыттан 3 киһиттэн састааптаах комиссия кэлэн үлэлээбиттэрэ ыыта сылдьар. Комиссия салайааччытынан миэ, көмөлөһөөччүлэрбитинэн управление государственнай баһаарынай надзорга отделын старшай инженерэ подполковник М. Н. Тихонов, ону таһынан улууспа уонна бэлэмнэниитэ отделын инженер-инспектора капитан Б. Н. Шараборин анаан кэлбитэ.

Республика үрдүнэн бу үүммүт сылга буолбут баһаардартан сорохторуттан билиһиннэрэр буоллахха, тохсунньу 5 күнүгэр Үөһээ Халыма улууһун Кутайа бөһүөлэгэр уотунан үлэ тэрилтэр оскуола уонна уһуйаан дьиэлэригэр баһаар турэн, 231 тыһ. солк. хоромньу аҕалла.

Тохсунньу 19 күнүгэр эмиэ бу улуус Зырянка бөһүөлэгэр 12 квартиралаах 2 этээстэх дьиэ уматтта. Баһаарга биир киһи былдьанна, биир киһи II-III степеннээх уотунан сиэтиннэрин ылла. Баһаар хоромньута—200 тыһ. солк.

Тохсунньу 26 күнүгэр Мирнэй куоракка үс этээстээх чааһынай коттедж умайыытын түмүгэр хаһаайын буруоҕа чачайан өллө. Баһаар биричиинэтэ силиэстийэлэнэ сылдьар.

Тохсунньу 29 күнүгэр киэһэ 18 чаас 30 мүн. Усть-Алдан улууһун Бэйдиҥэ бөһүөлэгэр олохтоох дьаһалта гараһа умайда, 2 киһи уонна 19 техника уокка былдьанныылар.

Чурапчы улууһугар бу сылга икки баһаар буолла. Ол курдук, тохсунньу 2 күнүгэр Чурапчы сэлиэнньэтин Коркин аатынан уул. 49 №-тэр Лебедев Е. И. чааһынай гараһа умайбыта көмүгэр умулларыынна.

Тохсунньу 11 күнүгэр киэһэ 20 чаас 05 мүн. Кытааныах нэһилиэгэр спортзал дьиэтэ умайан күл-көмөр буолла. Баһаар биричиинэтин быһаарар үлэ ыытыла турар. 8 мөл. 804 тыһ. солк. хоромньу таҕыста.

Комиссия чилиэннэрэ Чурапчытааҕы уоттан быһыыр этэрээт үлэһиттэрин кытта икки бөлөххө хайдыһан баһаарынай өттүгэр мөлтөх турууктаах объектардаах, ол эбэтэр интернаттардаах, уопсай дьиэлэрдээх нэһилиэктэргэ рейдэлэри ыыттылар.

Капитан Б. Н. Шараборин караул начальнига лейтенант В. И. Яковлевтыын Чурапчы сэлиэнньэтин тэрилтэлэригэр сылдьан баһаар түбэлтэтигэр хаачтыныыларын бэрэбиэрэлээтилэр. Барыта 16 водоем (уунну хаһаанар емкость) баарыттан баара-эрэ 2-тэ үлэлиирэ биллиннэ. Ол түмүгэр бу тэрилтэлэр уонна үлэһиттэр маннык суумаҕа ыстарааптанныллар: Чурапчытааҕы мэһиэй тиистэтэр комбинат (Федотов А. Н.)—100 тыһ. солк., Д. П. Коркин аатынан орто спортивнай интернат-оскуола (Оконешников Я. П.), уопотребсоюз (хаһаайыстыбатыгар отдел сэбиэдиссэйэ Попов Е. Е., Платонов Г. С.), киин балыыһа (Гульяо Т. М., Алексеев Г. Н.), олох-дьаһах хаһаайыстыбатын управлениета (Трофимов Д. Д.)—550 тыһ. солк., суолу тутар-өрөмүөннүүр участок (Попов Н. Н.), С. А. Новгородов аатынан орто оскуола (Коркина В. Н.)—800 тыһ. солк.

Маны таһынан сорохтор бэрэбиэркэҕэ ыгырыллыбыттарын үрдүнэн кэлбэккэ эппиэккэ тардыллыахтара.

Тэрилтэлэр емкостары булунааллырыгар, өрөмүөннүүллэригэр атырдьах ыйыгар диэри болдьох бэрилиннэ. Хомойуох иһин, тэрилтэлэр салайааччылара бу ууну тутар емкостар суолталарын сиэ өйдөөбөттөр. Баһаарынай массыына уутун 5 эрэ мүнүүтэ ыстарар кыахтаах, оттон көмөнү уу таһар массыналар ууну салтан үрдэрбэттэр. Ол иһин уот турар түбэлтэтигэр уу тутар емкостар туһалыахтаахтар этэ. Өссө биир киһи инчэрэ—сорох тэрилтэлэр емкостарын бэйэ-бэйэлэригэр түһэрэллэр, хайалара да киэнэ буолара биллибэт. Бу маны бэрээдэктииххэ наада.

Улуус дьаһалтатын баһылыгы илиэ баттааһыннаах ыйаарыы былаанныгар этиллэринэн, баһаарга көмө «Чурапчы улууһугар баһаары умуллары кыаллыбатын ыйыырыы былааныгар этиллэринэн, баһаарга көмө наада буоллаҕына, Чурапчы сэлиэнньэтин, нэһилиэктэр барыта тэрилтэлэрэ техникаларын уонна дьон күүһүнэн көмөлөөр эбээһинэстээхтэр. Былааҥҥа тэрилтэлэр, нэһилиэктэр дьаһалталарын ууну таһар уо.д.а. техникаларын нүөмэрдэрэ, суоппардар дьиэлэрин телефоннара кытта ыйыыла сылдьаллар. Бу былаан үксүн туолбат, онон салайааччылар болҕомтолоох буолалларын ирдиибит.

Телефонунан сибээс мөлтөх. Холобур, Кытааныах курдук улуус кииниттэн тэйиччи сытар нэһилиэккэ телефон үлэлээбэтин түмүгэр, спортзал дьиэтэ күлкөмөр буолла. Телефонунан биллэрии баһаар турбутун кэннэ Сылаҥҥа кэлиэр. Кэмигэр биллэриллибитэ буоллар, объект быыһаныан сөп этэ.

Биллэрбиппит болдьох устата Чурапчытааҕы государственнай баһаарынай этэрээт үлэһиттэрин өттүлүүр тэрилтэлэригэр, 139 серийнай дьиэлэргэ учаастактардааҕы инспектордар кэнэлөрүнэн бэрэбиэрэлиэхтэрэ. Ону таһынан саха тутуута турар дьиэлэргэ, оҕо тэрилтэлэригэр, базаларга, ыскылааттарга, тыыннаах туочкаларыгар, тыа хаһаайыстыбатын объектарыгар баһаартан сэрэхтээх буолуу хонтуруола күүһүрдүллүөҕэ. Оҕолорго баһаартан сэрэхтээх буолууга лэмнээх буолууну ситиһэргэ үлэ барыаҕа. Бу ыйга баһаарынай сулууспа этэрээтин байыастарын кытта улуустааҕы нэ дьыала отделын үлэһиттэрэ, лесхоз энергонадзор ыыттыыннэ ыахтара.

Улуус олохтоохторун баһаартан сэрэхтээх буолууларын күүһүрдэллэригэр, бу дьаһаллара болҕомтолорун уураллэрыгар ыҥырабын.

СР Ис дьыалаҕа министерствотын государственнай баһаарынай сулууспатын управлениетын кадрдары кытта үлэ отделын начальнига ТОВАРОВ И. И.

ЭДЭР БӨҔӨСТӨР—АМЕРИКАҔА

МОСКВА. Саха тустууга оскуолатын иитиллээччилэрэ—уолаттар ортолоругар аан дойду 1997 сыллааҕы чемпионатын призера Станислав Захаров уонна Россия призера Матвей Матвеев Москва түһээттарга хамаандатын састаабыгар киирсэннар АХШ-ка күрэхтэһэ бардылар. Онно уолаттар американскай бөҕөстөрү кытта үөрэтэр-эрчийэр сборга дьарыктаныахтара, ол кэнниттэн норуоттар икки ардыларынааҕы турнирга кыттыыны ылыахтара. Эдэр бөҕөстөрү Москваҕа тиийэн саха спортсменнарын бэлэмниир тренер Александр Софронов эрчийэр.

САХА СИРИН ДЬОНО—НАГАНАҔА

42 киһилээх Саха сирин туристарын бөлөҕө кыһыҥҥы Олимпийскай оонньууларга көрө Натаакаҕа (Японияҕа) тиийдэ. Кинилэр ортолоругар республика спордун министрин эбээһинэһин толорооччу Аркадий Прокопьев, хаһыаҥар федерациятын президена Иннокентий Шишигин, хаһыаҥарга республика старшай тренерэ Александр Слепцов, спорт ветерана Николай Захаров уо.д.а. бааллар.

Бу сырыыны «Госсы-ЛТД» фирма тэрийдэ.

СИА.

ГРАЖДАНСКАЙ АВИАЦИЯ ТЭРИЛЛИБИТЭ 75 СЫЛЫГАР

САҤА СУОЛЛАРЫ КӨРДҮҮБҮТ

...Күнүгэр Россияҕа гражданскай авиация тэрүттэммитэ 75 сыла буолла. Киһи аймах, саха дьоно үтүөрүйэлэргэ, олоҥхолорго эрэ сиртэн тэйэн салгынынан көтөллөрө. Биир киһи олорор кыалҕас үйэтин устата, бүгүҥҥү күҥҥэ, киһи аймах салгын куйаарыгар көтүүтэ суох табыллыбат буолла. Ол тэҥинэн биһиги сирин-уота киэҥ, ырааҕынан, ырах сытарынан, биһиги республикабытыгар салгын флота күүскэ сайынна.

Чурапчы улууһугар салгынынан сылдьыыны сайыннарыыга турар историялаах. Ол курдук, Чурапчыга бастакы самолет (гидросамолет) 1932 сыллаахха Чурапчы күөлүн уутугар түспүтэ. Онтон улахан кураан сылларга күөл ута уолан, ньии хонууга аэропорт буолбута. Аэропорт начальнигын дьиэтэ А. С. Бродников олорбут дьиэтигэр этэ. Күөл уоскуобитин кэнниэ 1958—1968 сылларга аэропорт Куоралага, биһиэлик арҕаа оттугар көспүтэ. Билиҥҥи турар сиригэр аэропорт 1969 сылтан аһыллыбыта, 1975 сыллаахха диэри Платонов Егор Егорович начальниктаабыта. Итиэ кэрдиис кэмҥэ авиапассажирдары таһыма кэрдэрүүтэ мунутуур үрдүк сылдьыбыт. Сылга 31 тыһыынча киһинэ тиийэ көтүү буолбут. Ол эбэтэр улуус олохтооҕо бүтүннүү сылга икки тоҕутэн ордуктук көппүт. Эмиэ ити сылларга Чурапчы аэропордугар ЯК-40, АН-24 курдук улахан самолеттар түһэ сылдьыбыттар, сылга 120 тоннаҕа тиийэ таһаҕас таалыбыт.

1979 сылтан Иванов Григорий Михайлович начальниктаабыт. Ити сылтан Л-410 (чехословацкай) самолет сылдьар буолбут. Ити самолет күнүгэ мунутаан 17-лии рейси оҥорон сылдьыбыт чахтылара бааллара, аэропорт үлэһиттэрин ахсаана 32 киһиэхэ тиийбитэ, Дыдаев Николай Ильич, Петров Николай Афанасьевич, Шеломов Семен Николаевич, Федулов Петр Петрович, Слепцов Владимир Егорович уо. д. а. курдук үйэннук үлэлээбит дьоннох коллектив таһаарыылаахтык үлэлээбитэ. Дыдаев Н. Н., Иванов Г. М. Аэрофлот туйгуннарын аатын ылбыттара.

Баас-алта сылтан баттах биир оттуугун экономика моптооп аһыытын, икки оттуттэн олох сайдыытын сырыыта, суол-иис оҥоһуллаан, автотранспорт эабэон, Чурапчытааҕы аэропорт дьону таһыытта сыыйа молтоон, бүгүҥҥү күҥҥэ спецрейстэр эрэ толоруллар буоллулар. Маҥнайгыга авиаотряд реорганизацияҕа баран Чурапчы аэропорда 1997 сыл бэс ыйыттан улуус дьаһалтатын бас билиитигэр киирбитэ. Улуус бюджета ыраахан балаһыанньалаҕын быһыытынан, от ыйыттан «Полет» диэн ааттаах муниципальнай унитарнай предприятие тэриллибитэ. Тэрилтэ сүрүн сыалынан баар материальнай-техническэй базаны аныгы рынок усулуобуйатыгар сөп түбэһэрдик туһанан бэйэтэ бэйэтин көрүнэн олоруу буолар. Бүгүҥҥү күҥҥэ ниин—илин эгэргэ сонотох авиа-көтүүлэри толорор кыахтаах кэрэнтэ. 3 киһилээх диспетчерскай сулууспа (старшай Слепцов В. Е.) уонна 6 киһилээх метео-сулууспа (начальник Михайлова Е. С.) үлэлиир усулуобуйаларга хаачыылыан олороллор. Сүһал көмө көтүүлэрэ күн хайа баҕарар кэмигэр оҥоһуллаллар.

Тэрилтэҕэ барыта 16 киһи үлэлиир. Баллэн турар, ыраххаттар эабэхтар. Ол гынан баран, ону туоратар суоллары көрдүү сатыыбыт. Улахан суол кытыытыгар олорорбут быһыытынан, атыы-эргиэн, автосервис курдук көрүүлэрин дьарыктаныыр сыаллаахпыт. Сыл бүтүөр диэри үлэ көрүүлэрин, үлэһит ахсаанын эбэтэр былааннаахпыт. Кыра таһаҕастаах аныгы самолет, вертолет туруоран Чурапчыга баалларын илин эҥэр улуустар тыалары баһаартан харабыллааһыҥҥа, спец-көтүүлэргэ, пассажирдары таһыыга үлэлэтэргэ туруорса сылдьабыт.

Түмүнгэ түһэнии, Чурапчыга олорор авиацияҕа үлэлээбит бары олохтоохтору, үлэлии сылдьар үлэһиттэри, дьону-сэргэни салгынна дайдарар эрэлээх, кэрэ эмиэлээх дьону бэйэлэрин профессиональнай бырааһынньыктарынан эҕэрдэлиибит уонна бары үтүөнү баҕарабыт,

В. ЕРШОВ.

«Полет» муниципальнай унитарнай предприятие директора.

ОЛОХ ЭЛБЭХТИК ТУРГУППУТА...

И. И. Тимофеев көрдөххө кыра хатыҥыр киһи. Ол гынан баран, төһө да саһыран 80-ңук ааспар, сырдык киһиг характара билиннэ да үөттахтар. Ити уоттар киниэхэ аймыттаан төһөлөөх үгүс бэйэтин күүһэ, сүрэх дьулууга, сүһүөх хатана тэриллибитин туоһулуур курдуктар. Оттон бу характер сыдьаҕыннаах уоттарын ордуга устата төһөлөөх кыһалҕаны, эрэйи-муҥу, өлүүнү-сүтүүнү көрбүттэрэ буолуой?

Сэриигэ барыан иннинэ колхозка төһүү үлэһит. Саҥа дьаһалларын тутуу, саасы ыһыы, от, бурдук маракан үлэлэро кинини нэмэх мастыы эрийбиттэр, кырабыл хараахтаабыттара, сылайбат сындалҕаннаабыттара. Үрдүк таһаарыылаах, бэйэтин харыстаммат үлэтин киһи-стахановец аатын ылбыта. Саҥа мал буолан, дьиэ-уот тэринэн, дьоллоох олоҕун оҥостунан эрдэҕинэ Аҕа дойду Улуу сэриитэ күүдэпчилэммитэ. Онно биир бастакынан ыҥырыллан, Урал хайатыгар турар байыаннай лааҕарга 3 ый үөрэнэн баран, сэриигэ фроннга ыыталлабыта. Сэрии саамай маракан кэмэ этэ. Остоохуо Сталинграды туран биэрбэт тыһыгар кырыктаах кырсыһыылар бара тураллара. Илья Сталинград оборонатыгар кыттан ыстыгынан киирсэннэргэ сылдьан өстөөҕү үлтүрүппүтэ. Уол оҕо уйанахатана биллэр кырсыһыыларыгар хорсунун, олорҕон куттаммататын көрдөрбүтэ. Онно кинини болоһон ререннер, зенитнэй-артиллерийскай часка үөрэппиттэрэ.

120 мм миномекка минометчик буолбута. Кини бойобуой суоллара Орел—Брянскай куораттар хайысхаларынан барбыта. Манна кинини-түүнэрэ олорутиллэри аахсыбат хабыр хапсыһыыларга сэҕэ саллаата, миномтчик төһөлөөх фашиһы суулларбыта буолуой?

Балтарааа ый устата кырыктаах кыргыһыы кэмигэр оккупантыгар буомба тыһыттыгэр контузия ылан, ону тоҕо атаҕар баһыран, Илья хас да ый Тула куорат госпиталыгар эмтэммитэ, салгыы аны Калинин мараханнык баалыырбыттар госпиталларыгар көһөрбүттэрэ. Манна бэрт уһуннук эмтэнэн баран, доруобуйата олус айгыраабытын иһин, байыаннай комиссия көрөн демобилизацияланар буолбута.

Ити курдук Илья Тимофеев хаан тохтуулаах кыргыһыы кыттан хаста да баайыран, контузияланан дойдутугар икки группалаах сэрии инбэлиитэ буолан эргиллибитэ. Төрөөбүт сирэ-сут-куруан манастан, үгүс толуу ыччата сэриигэ утаарылан, үөдии-таһаан буолан көрсүбүтэ. Кэлэҕин көҥүө күнүттэн, сэриигэ ынбыт бастакы нааддалларын үрдүнэн, олоҕу-дьаһаҕы чөлүгэр түһэрэр түһүгэр үлэлээбитинэн барбыта. Колхоз ыраахан үлэлэрэ: саасы ыһыыта сирэ хорутууну, бурдук быһыыта, сайыҥҥы атыыта от оҕустууру, кыһыҥҥы от-мас тиэйиитэ барыларга кини тэрдээх илиитин эрчимин эрийбиллэрэ. Бэйэбэлэнэрэ олоролуҥу көрөн сэриидиэхэ киниэхэ дойдуга эйэлээх үлэ—олох дьоллоох арҕаһын курдуга.

Илья дьиэ сахалыы сытыары-сымнаҕас майгылаах, сылбырҕа, сымса туттуулаах киһи. Кини ханна үлэлиир, туохха ылсар да, барыта туолан-ситэн, бүтэн биэн иһэрэ. Ол эрэри кинини кыһалҕата үлэлэн эрэ мунурдааммитах эттэ. Мунурдааҕар тумсааныгар киниэ күүһэ уонунан хогул уллааннын, сылайбат сындалһына эсэ эбии тэтэммирбиэ дьоны буолааччы. Үгүс кыһалҕа, быстарыылаах түгэннэр олор өлүү, ону утары охсуһуу, кини дуһатын, сүрэҕин тургутардара, төһүнэ бэлэ сарддук буолаллара. Ити туһунан хас да тубатыан, эгэсэн ахтан аһараабыт. Сэрииттэн кэлэн баран, 1946 сыллаахха эстибиттэри-быстыбыттары, кыамматтары—барыта 12 киһини (оччолорго сут-кураан ааһа илигэ) куобахтаан, бултаан аһаппыта. Бу туһунан ити дьоҥ махтал суруктара түһэллэр. Кини сылаас сүрэҕэ дьонно-сэргэҕэ үтүөнү оҥорорго, кыамматтары өрүһүйэргэ куруук бэлэм этэ. Өссө сэрии иннинэ үс оҕолоох тулаайах эмээхсини биир сыл балыгынан, куобахтаан аһаан сэниэ киллэрэн тыыннаах хаалларбыта. Бибгэллээр

Кини чачых да тиһиг курдук сарсыныгар кыттаах-сүрдээх киһи. Ол курдук, 1954 с. олунньутта Төлөй айылаҕар Дьаччнниг диэн фермаҕа алта мал дьукаахтаан олорор дьыалларгар хоту сытан, түүн бэйэр баран дьиэни уот сиэн эрэрин үүтүн быыһынан билэн, уһукта охсон турорутаан дьону уот былалаҕыттан быһаабыттара. Бу түбүнэн П. Е. Толстоухов сирэ тиийэ сүгүрүйэн махтааны суруйар.

1968 сыллаахха райпотребсоюзка үлэлии сылдьан, ыскылаат территориятын иһигэр турар тутуу биритэйдэтин будаатэ умайан эрэрин көрөн, дьону ыҥыран умуллараабыта. Итиэн Илья Иванович хас да сүүһүнэн мөлүйүөннээх порохут туттар табаардара-кул-кымор буолуллартан быыһаабытын туһунан райпотребсоюз оччотооҕу салайар председателэ Р. П. Захаров кэпсиир. Аны 1978 сыллаахха олох-дьаһах оҥорорунан хаачыдар комбинакка үлэлии сылдьан котельнай уута тоҥо баран, батарейкалар кытаран уҥайбыт тахсаары тыммытын тута билэн, тылыҥан, бүтүн комбинаты умайыыттан быыһаабыта. Дьэ, бу быһылааннар биир киһи холугар, түбэлиннин эбэх курдуктар. Ол эрэри дьылҕа хаан Илья Тимофееҕы өссө хаста даҕаны тургутан көрбүтэ. Кыһын муус ылылларытын саҕаны оскуола ааныыаҕы дириги кэтэннэ икки кини чардаакка булуукэтаахтана сыльдыаллорын көрбүтэ. Ол эрэ Отчупова Собакин диэн оҕону уута түспүтүн таһааран бэйэтэ быһылаа сыснан табатан, Верхоянскай уолатынынан кыл мунчу ороон таһаарбыттара. Оттон 1975 сыллаахха Анисимов диэн зоотехник иннэ оҕото Октоон иннинэ муус ылбыт чардаакка түспүттэрин таһаарбыта, Бу хорсун быһыы иһин И. И. Тимофееҕы 1976 сыллаахха Саха АССР Верховнай Советын Президиума «Дьону уутта орүһүйүү иһин» медалынан наҕараадалаабыта.

Дьэ, онон Илья Иванович оһуоннээх өстөөхтөн Аҕа дойдуну көмүскүүр сэриититтэн ордон кэлэн баран, эйэлээх олох да кэмигэр дьону быыһыыр, өрүһүйэр сэдэх дьоҕура бу кини төрүт айылҕаттан айдарыыта, оно түсүнүт оҕолору, сирга түспүт сэрэбиэтэ буолар. Олох түбэһиннирбит бары маракаттарын хорсун сүрэҕинэн, хоодуот быһыытынан кыайан баччаҕа этэннэ кэлэн, ини бэйэтэ көмө кырдьыктан куһп-дьыла таросэтэ.

Кэргэнинниин Өрүүһэниин элбэх оҕону төрөтөн, иитэтэн, улаатыннаран олох суолугар таһааран баран, кырдьар саас ыга баттаан, кус-уос молтоон олорор. Кэнники сылларга олорор олоҕун усулуобуйатын тэпсэтиилэ үгүс сууттарга туруорсан көрдө да, туһа суох, Нуур эрэммикинэ, кууттэрэммин мунурдааналлар.

Илья Иванович сэриигэ бойобуой сырыыларын иһин ордьеннардаах, элбэх медаллардаах, улууска биир бастамы стахановец, колхозка таһаарыылаах үлэтин иһин эмиэ элбэх наҕараадалардаах.

Билиҥҥи салалта, үөһэ кэпсэммитин курдук, элбэх үтүөлээх сэрии инбэлиитигэр толору хаачыллылаах кыартыраны бэлэм буоллар сэрии, улэ, олох геройа И. И. Тимофеев төһөлөөх үөрүүнэн туолуо, дьонумсэрэм үтүө быһыыларбын умнубатым эбит диэн сэнээх этэй!

Гавриил **ЕГОРОВ**.

Чурапчы сэл.

Эҕэрдэлиибит!

Соловьев нэһилиэгин олохтооҕун, тыыл ветеранын, нэһилиэк бочуоттаах гражданкатын, доруобуйа харыстабылын туйгунун Мария Ивановна МАКАРОВАНЫ 70 саастыын туолбут үөрүүлээх үбүлүөйгүнэн истинник эҕэрдэлиибит.

Нэһилиэк олохтоохторун эдэриттэн сааһырбытыгар диэри күн сирин көрдөрбүт, үгүс киһи үрүҥ тыынын араначчылаабыт ытык-мааны киһибит, кырыйдым диэн кыруттуйума, сааһырдым диэн саңарҕаама, оҕолоруҥ, сиэннэриҥ улаатан-туһаан үтүө дьон буолуннар. Тумуу тумулунуй, дьаҥ дьаадьыйдаҥ, ыарыы ылласыатын, доруобай буол!

Соловьев нэһилиэгин дьаһалтата.

x x x

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕун, милиция ветеранын, отставкаҕа сылдьар майор ЕГОРОВ Семен Семеновичы 60 саастын туолбуккунан истиҥник эҕэрдэлиибит.

Баҕарабыт туйгун доруобуйаны, сир үрдүгэр баар бары кэрэни, үтүөнү, олоҕун аргыһынын Анастасия Ивановналыын сарын-сарынтан ойохон, оҕолоргут, сиэннэргит үөрүүлэриннэн, ситиһиилэринэн кыннаттанан уһуннук, дьоллоохтук олоруҥ диэн алгыыбыт.

Чурапчытааҕы ис дьыала отделын личнай состааба.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

«Полет» маҕаһыын мааны табаардары атыылыыр уонна олорго сакаастары ылар:

Икки ааннаах ыскаап—2100 солк.
Үс ааннаах ыскаап—3500 солк.
«Туймаада» стенка—8000 солк.
Кырабаат-дыван—3500 солк.
Малютка-диван—3500 солк.
Спальник-диван—4300 солк.
Натуральнай көбүөр—1200 солк.
Высшай суортаах бурдук (Башкирия), куулунан—250 солк.
Саахар, ыйааһын 1 кг—6,5 солк.
Саахар, куулунан—300 солк.
Мас арыыта, 1 л—16 солк.
Вермишель, 750 г—6 солк.
Тушенка (Россия), 325 г—6 солк.

Маҕаһыын аадырыһа: Чурапчы сэл., аэропорт, тел. 24-384.

x x x

Саҥа УАЗ («Санитарка») автомашинаны. Сүүрүүтэ 7,5 тыһ. км, туруга үчүгэй, атыылыыбыт. 22-176 тел. биллэрин.

x x x

1986 сыллааҕы ЗИЛ-ММЗ-554 (сельхозсамосвал) автомашинаны, 1995 с. капремону барбыт, туруга үчүгэй, саппаас чаастардаах. Сыаната чопчу. Чурапчы сэл. Пятилетка уул. 23 №-тэр эбэтэр 21-364 тел. билсиҥ.

x x x

Т-25 тракторы. Тел.: 24-373, 24-331.

ОСКУОЛА ОЛОҔУТТАН

КИНИГЭ НЭДИЭЛЭТЭ

Аҕыйах хонуктааҕыта Чурапчы аатын сүрүн орто оскуолатын 1Н «а» оргтехнической кылааһыгар кинигэ нэдиэлэтин түмүктүүр кылаас чааһа ыытылынна.

Кылаас салайааччыта, РФ үөрэҕириитин туйгуна С. Е. Потапова уонна библиотекарь А. Е. Аргунова бу дьоҕуус дьаһалы ыытыыга ыалдьыттары ордук кэрэхсэбиллээх, оҕолор кытта дьоро кэргэнин диэн 5 түһүмэхтээх оонньуу көрүҥүнэн ыытыллыбыт күрэхтэһиигэ барыта 8 хамаанда кытынна. Манна ооҕо, оҕо, ада аҕатын оонньуу тэрээһинэ кыттан дьоро кэргэн биир киһилии кыттан бырааттыһаллар.

Бастакы түһүмэх — дьиэтээҕи соруда. Мииин оҕолор аахпыт кинигэлэриттэн, айымньыларыттан ис хоһоонун эбэтэр тиэмэтин тохтоон иэлиэтэхтэрэ ирдэнэр. Ийэлэр литературнай лотоҕа үһүскэ суруйааччылар тээйиэлэрин, торҕуска түргэн викторина, бэйэлэрин муҥнуурдарын сахалыы тылбаастааннар, эчи-таһым күрэх быладьаһыыта буолла. Түһүмэхтэр быыстарыгар кылаас оскуола да үрдүгэр биллэр Туяра Алексеева, Куннай Сергеева хоһооннору аахтылар. Кыраҕа тэрээһин ааҕааччы хааһах да айымньыттан ыстанааны ыраас-тыы, ис хоһоонун айымньыта пьесалара тэрээһиннэрин сахалар.

Түмүк тэрээһинэ кыттааччылар дьиэ кэргэн кыттыыта бэйэлэрин элбэх ыытыылары оҥордулар. Манна айыттан, Шура Захарова хамаандата кинигэтигэр 643 тылы кытта Настя Дьяконова хамаандата киирэн, Сардана Гуляева хамаандата үһүс миэстэлэргэ тахсыбыттар. Кыайбыттар Грамоталарынан, ыал бириистэрин наҕараадаланнылар. Кинигэ нэдиэлэтин түмүгүнэн үөрэнээччилэр улахан билиилэрин эмиэ биллэрдилэр. «Арчыс айымньылар кэрэтэ, «Айымньы ис хоһоонун ырытыыта ойдук тиэрдиитэ, «Ахсаан хоһоонуттан диэн нэргэтэ, «Учугэй кинигэлээҕинэ, «Турах ааҕылыах билиилээхтэрэ, «Элбэх кинигэни аахпыта» диэн анал бириистэр хабааннара биир-биир тахсыталаан истилэр. Манан бу 19 оҕолох кылаастан биллиэлээхэ хаалбат да ордуктаах буолла.

Үөрэнээччилэр аахпыт кинигэлэриттэн уруһуйдарын быыстапката көрдөрүлүннэ, библиотекарь А. Е. Аргунова ааҕыыга сурунааллара матырыйаалларын тиһиктэрэн түһүмэх соругахтарыгар тустаах, кыыгы тэрээһин дуоһунаһын комиссия ылланна.

Тэрээһиннэр оҕолоро хамаандалыгар киирэн тугу эмэ да түһэн иллэллэр, ыытыллыбыт дьаһал дьиэни ис хоһоонуттан, оҕолор билиилэриттэн, кинигэҕэ ылыммыт-барытын туһалаах дьулуһуулара ыҥыраллар. Кыһыны да, кинигэ, бииргэ ааҕаһыннарыыга улахан тугэн хааллара.

«СО» корр.

СУРУЛЛУБУКПА ЭРГИЛЛЭН

«Саҥа олох» хаһыат тохсунньу 27 күнүгэр 11 №-гэр бэчээккэ бэчээттэнэн «Улахан тэбиэн олгуур дэхсиэһин тэрийэлээҕэ диэн ыстатыйаҕа Кыыллахааҕыт нэһилиэгин баһылыгын В. М. Ядрихинскай отчуотугар туһааннаах бу нэһилиэк дьаһалтатыттан 75 мөл. солк. нэстээҕэ суруллубута. Баһылык редакцияҕа суруйбута, бу дааннайы сыыһа тахсыбытын, оҕо кэпсээнэ бэрдэргэ туруорсубута. Бэрэбиэркэлээн тумугэр элбэх сыыһалар ааҕан алҕаһыттан бары ааҕыллыбыта, ыйыыларга сыыһа киирбит сурук тахсыбыта биллэн. Онно кыыһа хамаанда сурук.

Маныкы араастар хаһыаппытыгар уксун кэтэрыйиллэ, биллэрбит бэрээдьиктэр бэркэ тутуохтара суох. Хаалбут билиилэрин бэрээдэктээн, сыыһаларын тахсыбыттар эбэтэр үүнэ сыаналаах. Хаалбут баардарын телефонунан эбэтэр сүүүкэлэтин, сыыһа саҕана дьоҕус аатын булуутуу, о. д. а. суох буолбатах. Ону сүрүнэ сурунаал. редакцияҕа ыллыыра паһынньалларга, саҥастарга биэриллэрин сыыһалаан бэрсэтиллэр буолбатах.

«Саҥа олох» РИХ.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Пенсионный фонд доводит до сведения главных бухгалтеров всех форм собственности о том, что в перечень выплат, на которые начисляются страховые взносы в ПФ, включено пособие по временной нетрудоспособности, кроме статьи 1, выплачиваемой за счет соцстраха.

Постановление Правительства РФ № 546 вступило в силу с 1 июня 1997 г.

Отдел по сбору страхвзносов УПС.

ХАҺААЙЫСТЫБАЛАР ИСТИИЛЛЭРИГЭР

Бу күннэргэ атын улуустар от атыылаһар кадралларынан, хаһыаҕаларга кинигэлээн билиилэр, баһылык хаһаайыстыбаларын ассоциацияларын председателлэрэ оту эргиэҥҥэ атыылыырга бириэмэлэрин тэриллиэхтэрин иһитиннэрэбит:

1. Бу бириэмэлэргэ кэлбит хаһаайыстыбалары кытта дуогабар түһэрэллэр. Бааргыннарын дьэҥкэ от атыылаһааччы быһаарар туттаҕын толорбутун оҥостоллор.

2. Уматык, ипатат сыаналара биһиэхэ бириэмэлэригэр бараллар.

3. Дуогабар түһэриллибитигэр, атыылааччы оту 50 бырыһыантын уопсай суумматтан уруттаан төлөтөр. Оттоох дуогабарга, холобур, биир тонна оту эргиэн массыы-

Эҕэрдэлиибит!

Убаастабыллаах доҕорбутун, табаарыспытын, ССРС культуратын туйгунун, Кэбээйи нэһилиэгин ытыктабыллаах олохтооҕу, тыыл ветеранын, Дьокуускай бэйэлээҕин олохтооҕу АММОСОВ Афанасий Дмитриевичи 65 сааскын уонна үүс-урун самодеятельноска кыттыбыта 50 сылын туолбутунан итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит.

Бэйэҕит чэгиэн-чэбдик доруобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу, кырдьары билбэккэ, күүстүк үөрэнэ кэргэттэр Анна Алексеевналыын, оҕолоргут, сиэннэрэ суба-ыйа, күүс-кыах баҕарабыт.

Чурапчыттан Макаровтар, Ноговицыннар, Кондратьева М. Н., Дьокуускайтан Макаровтар.

x x x

Күндү коллегабытын, Саха Республикатын культуратын туйгунун, самодеятельной композиторы КОВЕЛЬЯНОВ Петр Федоровичи 60 саастаах тууспар үөрүүлээх күнүгүнэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит.

Ыччаттар, кэрэ тугу баҕарар күүс-кыах буоллар кинигэбитигэр чэгиэн доруобуйаны, айымньылаах уһулуччулар ситиһиилэри, дьиэ кэргэнтигэр дьолу-соргуну баҕарабыт.

Чурапчытааҕы орто музыкальнай оскуолатын коллектива.

x x x

Үрдүк үөрэх кыһатыгар бииргэ үөрэммит доҕотторбутун Анна Петровна, Егор Семенович СИДОРОВТАРЫ кэлбит саҥа сылларынан итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит.

Егор Семенович, Эн «Саҥа олох» хаһыат директора, «Урохтоохтуу» туйгуна билиини иилбистиби. саалар оҕолоругар ситиһиилэригэр истиэхэ, үөрэн туруохпут, эйиэхэ күүс кэрдэрбит кини уолгут тэптэллэрин, бэйэх бэйэ дьоҥҥут ытыктабыллаах биирэ олохтуоххут эбэ туоси-сайда турдун диэн алгыыбыт.

Баҕарабыт эһиэхэ дьиэ кэргэҥҥэ кытаанах доруобуйаны, айымньылаах үлэни, дьолу-соргуну.

Чиэппаровтар Надежда, Иван Гуляевтар, Толойтан Ульяна, Никифор Максимовтар.

x x x

Күндү кэргэммитин, ийэбитин, кэйиитин, эдьиийбитин СЛЕПЦОВА Наталья Степановнаны «Саха Республикатын үөрэҕириитин туйгуна» знагынан наҕараадаламмытынан итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит.

Түс олоххор дьолу-соргуну, үлэҕэр ситиһиилэри баҕарабыт.

Кэргэнэ, оҕолоро, аймахтара Слепцовтар, Захаровтар, Ермолаевтар, Литвинцевтар, Егоровтар, Дьокуускайтан Посельскайдар, Сокольниковтар.

БИЛЛЭРИИЛЭР

Олунньу 14 күнүгэр, субуотаҕа, түүн 11 чаастан А. Н. Софронов аатынан спортивнай саалаҕа тэтэллиэхтэры уонна бары ыччаттары Сибиэскэй Валентин күнүгэр аналлаах

ТҮҮННҮ ШОУ-ДИСКОТЕКАҔА

ыҥырабыт.

Бу күн эйиэхэ таптал, одор саас тугэннэригэр ордуоллаах ырыалары истиэххит. Алаадьыта буолар аалатары, булуох бэрдэстэхтэрэ «Маайаҕа көрүүттэн тоһотолонооҥу кэтиэр. Кыайыылаахтар «Сотос туристическай агентствоҕа барар сыыһалаан, иллэбинэ-кэрүлээх кэмэргэ бэйэ путевканы ылыахтара. Манна таһынаах интерактивнай биллэттэрдээх лотерея оонньонуоҕа. Сүрүн улахан бириэс — «Сотосеҕа путевка.

Бу күн бииһиэхэ кэлэн дуобуйа үһүкүүлээн, тэлтэллэхтэрин, көрсөн бараргыгар бардыбыт.

Улуустааҕы ыччат, туризм, физкультура уонна спорт управлениета.

x x x

Ыччат тылыгар, математикаҕа репетиторга наадыйабыт. 21-280 төл. уус кэмигэр Митиппэны ыйыттарга. тардыы.

-ҕар таһыгар бииргэ кыһыары, уураллыыта, ... таһаҕарыттан ылыахтар хамаанда бүтэһиги бэрт уонна таһаҕар оту атыылаһарга 300-800 тыһ. солкуобайы ылыахтара дьэ харчыта.

Улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениета.

Таптыыр кэргэммит, ийэбит, эбэбит, Мугудай Таатта нэһилиэгин ытыктабыллаах олохтооҕо, үлэ ветерана

ДЫЧКОВСКАЯ Евдокия Федоровна

олунньу 8 күнүгэр уһун ыарахан ыарыыттан олохтон туораабытынан, дириҥник курутуйан туран, бары аймахтарыгар, чугас дьонугар билиһиннэрэбит.

Кэргэнэ, оҕолоро, кутуттара, кийииттэрэ, сиэннэрэ.

Кутурҕаннарын тэрдэллэр:

— Күндү оҕолорун, таптыыр эбэбит Евдокия Федоровна, Дьячковскай Дмитрий Александрович, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймах-билэ дьонноругар ийэлэрэ, этэбит буолбутун, бырааттара.

— Кэргэннэр, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Мугудай оскуолатын дьиэтэ, кыыстарын сабыытта, бодьуна коллектива, Кыыл түөрэм олохтоохтор.

— Улахан дьэ кэргэн ийэлэрэ Дьячковская Евдокия Федоровна олбутунан аймахтар Марфа Прокопьевна, аймахтар Федор Дмитриевичка, кэргэннэр Дмитрий Александровичка, оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Матрена Андреевна, Тимофей Степанович Ноговицыннар уонна аймахтар оҕолоро.

Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

СИВЦЕВ Иван Титович

олбутүнэн дириҥ кутурҕаннарын тэрдэллэр.

— Бырааттара, тойоттора Сивцев Иван Титович олбутунан аймахтар, Евдокия Михайловнаҕа, кэргэттэригэр уонна бииргэ төрөөбүттэригэр Сивцев — Дьячковскайдар, Чурапчыттан Макаровтар.

— Кэргэннэр коллегалары Сивцева Надежда Федотовнаҕа, оҕолоругар Чурапчытааҕы федеральнай почтовай сибээс биирги үлэһиттэр дьуһуннара.

— Кэргэннэр бииргэ үлэлэһэр Надежда Федотовнаҕа, оҕолоругар Ваняҕа, Володяҕа, Алмазка, Светаҕа, кийииттэригэр Алексейга Дьокуускайтан Октябрина Калитовнаҕа, Новосибирскайтан Ната Егоровнаҕа, Москваттан Егор Иннокентьевич Максимовтар уонна аймахтар дьиэ кэргэттэрэ.

— Кэргэннэр эдьиийдэригэр Надежда Федотовнаҕа, оҕолоругар, Ваняҕа, Володяҕа, Алмазка, Светаҕа, кийииттэригэр Алексейга, Мындаҕаайыттан Мичил, Светлана, Федот, Анна Константиновтар, Москваттан Дьулустаар уонна кини дьиэ кэргэттэрэ.

Одьулуун орто оскуолатын тренерэ Егор Савельевич уонна кини кэргэнэ Акулина Иннокентьевна Колмогоровтарга таптаппыт оҕолоро

САВВУШКА

ыарахан ыарыыттан олбутунан дириҥ кутурҕаннарын тэрдэбит.

Оскуола коллектива.

Улуус маас тэрдэһиннэригэр спорткомитет хамаандатын чилиэнэ Колмогоров Егор Савельевичка, кини кэргэнэ Акулина Иннокентьевнаҕа оҕолоро

САВВУШКА

олбутунан дириҥ кутурҕаммытын тэрдэбит.

Улуус дьаһалтата, ыччат уонна спорт управлениета.

Кытаанах ыарыыттан олохтооҕо, тыыл уонна үлэ ветерана

ЗАХАРОВА Александра Никоновна

олбутүнэн дириҥ кутурҕаннарын тэрдэллэр:

— Күндү дьүөгэлэрэ, тыыл ветерана Захарова Александра Никоновна олбутунан оҕолоругар, сиэннэригэр, аймахтарыгар Тааттаттан Клара Захарова, Чурапчыттан Анна Попова.

Редактор Г. Г. ПОПОВ.

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор — 21-332, отделы — 21-245, нассаын — 21-505.

Учредители (соучредители) газеты — Редакция, Администрация улуса, Национальная издательско-полиграфическая компания «Сахаполиграфиздат». Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам и субботам.

Индекс газеты: 54907.

Автор сурукка этиилэр санаа редакция позициятыгар мэлдьи сөп түбэспэт буолбатах. Суруйуу ыйыллар чахчылар кырдьыктаахтарыгар эппиэтиэбэ автор тус бэйэтэ сүгэр.

Чурапчинская улусная типография, Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат», с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а». ЗАКАЗ № 17. Подписано к печати 09.02.98 г. Тираж 2800.